

Creativiteit in het onderwijs

Auteur: Angela Jansen

1. Wat is het verschil tussen creativiteit en creatief denken?

Creativiteit heeft zowel betrekking op scheppende denkvaardigheden als op kunstzinnige uitingen. Er zijn meerdere definities van creativiteit. Creativiteit lijkt in alle definities een uitkomst te zijn van meerdere factoren. In veel definities wordt verwezen naar een combinatie van divergent denken (het vermogen om veel verschillende ideeën te bedenken) en convergent denken (het selecteren van een oplossing).

2. Hoe komt het dat hoogbegaafden vaak ook als creatief beschouwd worden?

Door hun snelle en diepgaande denkvermogen zien begaafde mensen vaak verbanden die anderen niet zien. Doordat ze sneller afgeleid raken bij routines, zoeken zij vaak naar andere manieren om tot een oplossing te komen of andere projecten om zich in te kunnen verdiepen. Daarbij beschikken hoogbegaafde mensen over persoonskenmerken als nieuwsgierigheid, leergierigheid en diepgaande interesses, die helpen om zich vast te bijten in een probleem en na te denken over mogelijke oplossingen.

3. Mijn hoogbegaafde kind is niet creatief, hoe kan dat?

Hier zien we een verschil in wat verwacht wordt van het begrip creativiteit. Gaat het om kunstzinnige uitingen of om creatief denken? Creativiteit kan zich ook uiten in het leggen van verbanden, nieuwsgierig zijn, spitsvondige opmerkingen maken en in andere vakken en domeinen dan alleen de kunstzinnige vakken. Het creatief proces kan bij de leerling gestimuleerd worden om uiteindelijk ook tot een meer concrete uitkomst te komen of alternatieve oplossingen te vinden.

4. Hoe herken ik een creatieve denker?

Uit onderzoek blijkt dat creatieve mensen minder inhibitie tonen. Het impulsieve gedrag van creatieve leerlingen kan voor wrijving zorgen met de leraar en in de groep. Zij beschikken over minder filtering, wat aan de ene kant goed is voor het tot stand komen van creatieve ideeën, maar aan de andere kant ook voor problemen kan zorgen. De creatieve leerling kan out of the box denken en is nieuwsgierig. Dit out of the box denken kan leiden tot conflicten (met heersende structuren), maar ook tot vernieuwende ideeën.

5. Mijn leerling komt niet tot creatieve oplossingen; is mijn leerling een onderpresteerder of heeft de leerling geen creatieve aanleg?

Door het stimuleren van creatieve vrijheid en autonomie kan onderpresteren verminderd worden of voorkomen worden. Hoogbegaafde leerlingen vervelen zich bij herhaling en standaardopdrachten. Door ruimte te bieden voor open opdrachten, projectmatig werken of kunstzinnige expressie kunnen de motivatie én het creatief denken gestimuleerd worden.

6. Wat kan ik doen om de creativiteit bij leerlingen te vergroten?

Iedereen beschikt in potentie over creativiteit (nature). Het is de omgeving die bepaalt of en hoe creativiteit zich ontwikkelt (nurture). Je kunt de creativiteit bij leerlingen vergroten door bewust ruimte te geven voor het ontwikkelen van vaardigheden die nodig zijn om creatief te kunnen denken. Neem als leerkracht daarvoor een vragende, nieuwsgierige en speculerende houding aan.

7. Hoe beoordeel ik werk op creativiteit?

Het is belangrijk om altijd vanuit objectiviteit te beoordelen. Ga hierbij uit van een objectieve waarneming. Objectief waarnemen doe je door de feitelijkheden te benoemen. Wie vooraf rubrics maakt waaraan een opdracht moet voldoen en eenduidige criteria daarvoor formuleert, heeft meer kans om creativiteit goed te kunnen beoordelen.

8. Waarom is het juist voor (hoog)begaafde leerlingen belangrijk dat hun vermogen tot creatief denken wordt gestimuleerd?

(Hoog)begaafde leerlingen moeten zich ervan bewust worden dat een creatieve attitude nodig is om copingstrategieën te ontwikkelen die hun ontwikkelingspotentieel zo kunnen voeden dat ze hun aanleg leren verzilveren. Door creatief denken een regulier onderdeel van het curriculum te maken stimuleer je hun voorstellingsvermogen en verhoog je de leerlingbetrokkenheid.

9. Wat zijn factoren die creatief denken in de weg kunnen zitten?

Drempels die maken dat creatief denken moeilijk op gang komt, zijn bijvoorbeeld sterke tradities waar niet van afgeweken kan of mag worden; sociaal-culturele druk zoals de beïnvloeding door een groep waar je graag bij wilt horen, verwachtingen van de omgeving en druk om je te conformeren aan de groep; en economische factoren zoals het niet beschikken over financiële middelen om projecten uit te voeren. Emotionele factoren, zoals (faal)angst en stress, kunnen eveneens het vermogen tot creatief denken onderdrukken.

10. Welke relatie bestaat er tussen creatief denken en het leren nemen van risico's?

Creatief denken veronderstelt dat leerlingen risico's durven te nemen, want ze gaan ontdekken of de oplossing die ze bedacht hebben werkelijk handig is of dat er toch nog weer verder aan 'gesleuteld' moet worden. Risico's leren nemen is nodig bij alle stappen van het proces van creatief denken: het generaliseren van ideeën, het verkennen van perspectieven, het uitproberen van alternatieven et cetera. Risico's leren nemen veronderstelt zowel intellectuele als sociale lef: het voorstellen van nieuwe ideeën kan bestaande normen en waarden ter discussie stellen en tot kritiek van de omgeving leiden.

Tip! Alle brochures en video's zijn te vinden in onze Kennisbank op [Kenniscentrumhb.nl](https:// Kenniscentrumhb.nl).

Het NTCN (National Talent Centre of The Netherlands) is het Landelijk Expertisecentrum Begaafdheid, Creativiteit en Talentontwikkeling en geeft in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap uitvoering aan het Landelijk Kenniscentrum (Hoog)begaafdheid.

